

DOI 10.36074/grail-of-science.07.05.2021.019

ЕКСЦЕС ВИКОНАВЦЯ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Дуюнова Тетяна Василівна

Докторка економічних наук, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри безпеки життєдіяльності та права
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Україна

Слід зазначити, що у науковій площині існує декілька підходів щодо визначення сутності такого явища як ексцес виконавця. Деякі вчені вважають ексцесом виконавця вчинення ним злочину, який не охоплювався передбаченням певного окремого співучасника. Проте, на думку Орловського Р.С., категорія передбачення у даному випадку не повною мірою відображає сутність ексцесу виконавця. Інший підхід вчених – ексцес виконавця буде у всіх випадках порушення змови співучасників (ця група вчених вважає змову обов'язковою ознакою співучасті). Орловський Р.С. з приводу такого підходу теж не погоджується, адже розгляд ексцесу виконавця як вихід за межі попередньої змови також не охоплює всіх можливих випадків. Науковець погоджується з третьою найбільшою групою вчених і вважає, що під ексцесом виконавця слід розуміти вчинення ним таких дій, які не охоплювалися умислом інших співучасників [4, с. 107]. Я погоджуюсь також з таким розумінням, адже даний підхід охоплює максимально усі можливі ситуації, коли може бути наявний ексцес виконавця. Головною проблемою у випадку ексцесу виконавця є правильна кваліфікація, і, зокрема, кваліфікація інших співучасників.

Як відомо, за загальним правилом, визначеним у ч. 5 ст. 29 Кримінального Кодексу України, співучасники не підлягають відповідальності за діяння, вчинені виконавцем, якщо ці діяння не охоплювались їх умислом, адже в такому випадку відсутній суб'єктивний зв'язок, тобто єдність умислу [1].

Проте, є певні проблемні аспекти, на які слід звернути увагу. Так, на думку Іванової Л.В. ексцес може бути не лише в об'єктивній сфері, але і зачіпати суб'єктивну сторону злочину. Наприклад, якщо при вбивстві, яке було підготовлено усіма співучасниками, додаються корисливі мотиви виконавця. Дослідниця вважає, що подібні відхилення в суб'єктивній сфері повинні мати кримінально-правове значення та відповідні наслідки [2, с.110]. Але, на мою думку, якщо додати таку особливість у кримінальний закон, то на практиці дуже складно буде встановити наявність такого додаткового умислу виконавця.

З цього приводу Загодіренко П. також зазначає, що як об'єктивна, так і суб'єктивна ознака обов'язково повинні бути присутніми на стадії готування або замаху на злочин, або при вчиненні «базового» злочину, адже наявність цих ознак буде говорити про те, що злочин розпочинався як вчинюваний у співучасті [3, с.116].

Іншим спірним аспектом є важливість встановлення причинно-наслідкового зв'язку при ексцесі виконавця. Так, одні вчені вважають, що ексцес є самостійним діянням, а тому причинний зв'язок відсутній або має випадковий характер, а інші наголошують на тому, що ексцес виконавця, навпаки, може мати місце лише тоді, коли діяння, вчинене ним, знаходиться у причинному зв'язку з діями співучасників. Проте, як зазначає Шеховцова Л.І., у ряді випадків причинний зв'язок між діянням виконавця, який допустив ексцес та іншими співучасниками все-ж-таки має місце [5, с.221].

У розгляді даного питання також слід звернути увагу ще на такі випадки, коли виконавець вчиняє менш тяжкий однорідний злочин, який в основній частині ознак схожий з тим злочином, який охоплювався умислом співучасників. Погляди щодо цього питання також досить різні, проте, наприклад, прихильники акцесорної теорії співучасті вважають, що в такому випадку співучасники повинні розділити долю виконавця. Проте більшість науковців притримується протилежної точки зору і вважає, що у такому випадку питання кваліфікації діянь співучасників має вирішуватись в залежності від диференціації і направленості їх умислу [3, с.118].

Отже, у підсумку можна зазначити, що досить багато аспектів у питанні ексцесу на сьогодні залишаються дискусійними, і хоча поняття ексцесу розглядається багатьма науковцями, але навіть на законодавчому рівні воно досі не знайшло закріплення. Щодо питання про відповідальність за ексцес виконавця, то можна зробити висновок, що воно має вирішуватися на основі загального вчення про співучасть, проте з урахуванням особливостей у кожній категорії випадків.

Список використаних джерел:

- [1]. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 25-26 (2001), ст.131.
- [2]. Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
- [3]. Иванова Л.В. (2007 г). Признаки эксцесса исполнителя преступления. Право. Вып. №10. с. 109-112. Вилучено з <https://cyberleninka.ru/article/n/priznaki-ekstsessaispolnitelya-prestupleniya/viewer>
- [4]. П русский язык
- [5]. Загодіренко, П. (2016 р). Ексцес виконавця: кримінально-правова характеристика та правила кваліфікації. Національний юридичний журнал. Теорія та практика. С. 115-119.
- [6]. Вилучено з http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/6/part_2/25.pdf
- [7]. Орловський, Р.С. (2015 р). Поняття і значення ексцесу співучасника. Наук. вісник Міжнар. гуманіт. ун. –ту. С.: Юриспруденція. Т. 2. Вип. № 15. С. 105-108. Вилучено з
- [8]. [file:///C:/Users/08DE~1/AppData/Local/Temp/Nvmgu_jur_2015_15\(2\)_3.pdf](file:///C:/Users/08DE~1/AppData/Local/Temp/Nvmgu_jur_2015_15(2)_3.pdf)
- [9]. Шеховцова, Л.І., Шеховцова, Т.О. (2017 р). Проблеми кваліфікації діяння при ексцесі виконавця. Порівняльно-аналітичне право. Вип. №1. С. 220-222. Вилучено з
- [10]. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/516557.pdf>